

DISCUȚII PRIVIND CARACTERUL SOLEMN AL CONTRACTULUI DE DONAȚIE

Asist.univ.drd. Livia Calin

Le contrat de donation fait partie, en principe, de la catégorie des contrats solennels, en requérant la forme "ad solemnitatem" Toutefois, il y a quelques exceptions, c'est-à-dire des cas où quelques variétés de donation, comme par exemple le don manuel, peuvent bien se perfectionner entre parfaites sans la accomplissement de cette forme. L'article propose l'étude des aspects concernant la règle en matière de solennité de la donation et aussi des exceptions, avec toutes les nuances qui en dérivent.

1. Preliminarii. Contractele ca specie a actelor juridice sunt in principiu consensuale, în sensul că se încheie prin simpla manifestare de vointa a partilor, principiu de la care, in dreptul civil romanesc exista cateva derogarii care conditioneaza valabilitatea actului (respectiv contractului) de respectarea unor conditii de forma. Prin conditii de forma, *lato sensu*, se inteleg acele conditii care se refera la modul de manifestare a vointei sau la formalitatile extrinseci ale acestei manifestari si a caror nerespectare este sanctionata cu nulitatea operatiei juridice. *Stricto sensu*, forma actului juridic constituie modalitatea de exteriorizare a manifestarii de vointa facute cu intentia de a crea, modifica sau stinge un raport juridic civil concret¹. Conditiiile de forma ale actului juridic civil pot fi clasificate in functie de sanctiunea ce intervine in cazul nerespectarii lor astfel: a) conditii de forma cerute pentru valabilitatea actului juridic, nerespectarea ducand la nulitatea absoluta a actului; b) conditii de forma cerute pentru dovedirea acestuia, nerespectarea ducand la imposibilitatea probarii sale si c) conditii de forma cerute pentru opozabilitate fata de terti. Există contracte consensuale pentru care se cere forma scrisa fie *ad probationem*, avand scop mai ales probator sau de inregistrare a in scrisului la organe fiscale: locatiune (art. 21 din Legea 114/1996, art. 1416 Cod civil), depozit voluntar (art. 10 alin _ - din Legea nr. 136/1995) etc. fie pentru opozabilitate fata de terti², care nu au participat la incheierea contractului, in scopul ocrotirii drepturilor si intereselor acestora, care poate ignora actul juridic invocat de una sau ambele parti, astfel ca acesta, desi produce efecte intre parti, este inefficient fata de terti. Aplicatiile concrete ale formei cerute pentru opozabilitate sunt: publicitatea imobiliara prin carti funciare, inregistrările prevazute de Legea nr. 64/1991 si de Legea nr. 129/1992 in materia inventiilor, respectiv dreptului de autor si a drepturilor conexe.³ Prin exceptie de la principiul consensualitatii, legiuitorul a prevazut in mod expres necesitatea incheierii in forma scrisa autentica a unor contracte, ca o conditie de validitate a acestora (*ad validatatem* sau *ad solemnitatem*). Exista cazuri in care partile conditioneaza validitatea actului de necesitatea indeplinirii anumitor formalitati.

Ratiunile necesitatii existentei aceste forme sunt atentionarea partilor asupra condescintelor juridice ce vor decurge din incheierea contractului, asigurarea libertatii si certitudinii

¹ Ion Dogaru (coordonator), *Drept civil. Teoria generala a actelor cu titlu gratuit*, Ed. All Beck, Bucuresti, 2005, p. 47; Sevastian Cercel, *Drept civil. Actul juridic civil. Teoria probelor*, Ed. Universitaria, Craiova, 2006, p. 15-19.

² Conform prevederilor Legii 7/1996 care a dus la unificarea sistemului de carte funciara;

³ Art. 126, 148 din Legea nr. 8/1996;

consimtamantului partilor precum și exercitarea unui control al societății prin organele statului cu privire la contractele ce prezintă un interes general pe lângă cel al partilor implicate⁴. Forma *ad validitatem* este un element constitutiv care atrage nulitatea absolută a contractului atunci când lipsește, presupune manifestare de voință expresă (și nu tacită), este abstractă și invariabilă pentru același tip de contract (de regulă – forma înscrisului autentic)⁵ și este “în principiu” exclusivă.⁶ Pentru asigurarea formei *ad validitatem* toate clauzele contractuale trebuie să îmbrace aceeași formă cerută pentru valabilitate, neadmitându-se așa numitul act *per relationem*, prin care se face trimitere la un act extern care să completeze sau să determine conținutul.

2. Solemnitatea contractului de donatie. Așa cum am arătat anterior, se cere forma solemnă *ad validitatem* tuturor contractelor consensuale care se află în interdependență cu un act juridic solemn: mandatul dat pentru încheierea unui contract solemn trebuie să fie o procură specială autentică, contractul de întreținere, schimb etc., care prevăd în contraprestatie transferul proprietății unui imobil.⁷

Contractele solemne sancționate cu nulitate absolută în lipsa acestei forme sunt: donatia, ipoteca convențională, contractul de societate comercială și arendarea. *Contractul de donatie* este, potrivit art. 813 Cod civil, un contract solemn, iar forma consacrată de legiuitor este aceea a înscrisului autentic,⁸ forma cerută ca o condiție “*ad validitatem*”. Nerespectarea acestei forme atrage sancțiunea nulității absolute a contractului, care nu va putea fi confirmată nici de donator. Practic, nici una dintre părți nu poate confirma sau valida actul în nici un fel, cel mult părțile pot preceda la încheierea unui alt contract, respectând condiția formei autentice, dar acest contract va produce efecte juridice de la încheierea lui validă și nu retroactiv, de la data înțelegerii inițiale, nula ca și contract juridic pentru lipsa solemnității.⁹

Aceeași soluție a îmbrățișat-o doctrina și practica și cu privire la posibilitatea ca donatia să fie confirmată de moștenitorii donatorului, dar tot la încheierea unui act autentic. Există și posibilitatea executării voluntare a donatiei, dar numai în cazul darurilor manuale despre care doctrina apreciază că au caracter real și nu solemn, prin excepție. Motivarea acestei soluții este că moștenitorii donatorului din cadrul unei donatii nule absolut primesc de la acesta o obligație naturală imperfectă (degenerată) “de a respecta voința liberală a autorului lor (donatorul), obligație a cărei executare benevolă și în cunoștință de cauză nu dă loc la repetiție, conform prevederilor art. 1092 Cod civil”¹⁰. Așadar, nulitatea unei donatii pentru vicii de formă poate fi acoperită prin confirmarea, ratificarea sau executarea voluntară a donatiei de către reprezentanți¹¹ sau moștenitorii donatorului (art. 1167 alin. 3 Cod civil), aceasta producând

⁴ Ion Dogaru (coordonator), op.cit. p. 49;

⁵ R. Demogne, *Traite des obligations en general*, vol. I, Paris, 1923, p. 341, 342; a se vedea, pentru forma actului juridic civil, Sebastian Cercel, *Drept civil. Actul juridic civil. Teoria probelor*, Ed. Universitaria, 2006, p. 96-104.

⁶ Nu orice restricție de formă transformă contractul într-unul solemn, vezi C. Stătescu, C. Barsan, *Drept civil teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1997, p. 25;

⁷ art. 2, Titlul X, *Circulația juridică a terenurilor* din Legea nr. 247/2005;

⁸ “Toate donatiunile se fac prin act autentic (813 Cod civil);

⁹ Vezi art. 1168 Cod civil, M. Muresan, *Contracte civile*, vol II, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1996, p. 11

¹⁰ M. Muresan, idem, p. 11-12 și Fr. Deak, op. cit., p. 94;

¹¹ Succesorii universali sau cu titlu universal, alții decât moștenitorii legali.

efecte numai fata de succesorii care au consimtit. Se impune a preciza ca forma solemnă trebuie îmbracată de întreg conținutul acordului de voință al părților cu privire la donație, de exemplu: sarcinile sau condițiile donației, acestea neputând fi considerate valabile dacă nu sunt exprimate într-un înscris autentic.

Nulitatea donației pentru lipsa formei autentice poate fi invocată de orice persoană interesată sau de instanța din oficiu și nu poate fi înlăturată în vreun fel, așa cum am precizat, nici prin confirmarea donatorului (*quod nullum est confirmari nequit*)¹² și nici acoperită printr-un proces verbal încheiat cu prilejul transcrierii imobilului¹³, ori prin alte acte oficiale ulterioare manifestării de voință dacă actul juridic inițial este nul.

Autentificarea actului de donație este o formalitate substanțială pentru ca donațiunea să dobândească ființa legală. Autenticitatea a fost instituită de cancelarul D'Agusseau prin ordonanța din 1731, cu scopul de a îl pune pe donator la adăpostul influențelor captatorii și de a îi da timp să se gândească bine înainte de a face o donațiune.¹⁴ Legiuitorul a instituit caracterul solemn pentru contractul de donație ca o măsură de protecție a voinței donatorului, care dispune în mod actual¹⁵ și irevocabil de un drept al său în favoarea unei alte persoane, fără ca acel element activ să fie înlocuit în patrimoniul său printr-o valoare echivalentă. Astfel, contractul produce efecte juridice din momentul în care consimțământul ambelor părți este manifestat în formă autentică¹⁶, atât voința celui ce își micșorează patrimoniul cât și voința celui care primește nu se pot exprima valabil decât în formă autentică, "nu numai pentru a asigura o dovadă și o forță executorie acordului dintre părți, ci pentru ca acest acord să aibă ființa legală"¹⁷. Întrucât cerința formei este prevăzută în mod imperativ, sub sancțiunea nulității absolute, deci *ad validitatem*, dovada existenței unei donații nu poate fi făcută cu martori, chiar dacă ar exista un început de dovadă scrisă.¹⁸

Încheierea contractului de donație între prezenți se poate face printr-un singur act, când părțile își exprimă simultan consimțământul, în formă autentică. Așa cum am precizat, nu este suficient consimțământul dat anterior autentificării actului, iar contractul își produce efecte doar după momentul autentificării, mai ales că până la acel moment donatorul poate reveni oricând asupra donației.¹⁹ Contractul de donație se poate încheia nu doar personal, ci și prin mandatari (atât al donatorului cât și al donatarului), indiferent de persoanele contractante (fizice sau juridice, de drept public sau privat). Întrucât donația este un contract solemn, încheiat prin act autentic, și

---

¹² Vezi Tribunalul Suprem, dec. nr. 800/1963, în J.N. nr. 6, 1964, p. 163, Tribunalul Suprem – S. civ., dec. nr. 1809/1971, dec. nr. 344/1973 și dec. nr. 407/1972, în Repertoriu... 1969-1975, p. 135;

¹³ Vezi Tribunalul Suprem, dec. nr. 747/1955, în C.D., 1955, p.74;

¹⁴ I. Rosetti – Balanescu, Ovid Sachelarie, Nic. G. Nedelcu, *Principiile dreptului civil roman*, Ed. de Stat, 1947, p. 668;

¹⁵ Se folosește termenul "actual" pentru a deosebi donațiile de liberalitățile făcute pentru cauza de moarte (legate făcute prin testament), dar nu în sens de "real" (predare a bunului), donația nefiind, în principiu un contract real.

¹⁶ Dacă momentul exprimării consimțământului în vederea autentificării actului și autentificarea propriu zisă nu coincid, validitatea actului este condiționată de existența consimțământului în chiar momentul autentificării, ea neproducând efecte retroactiv (Tribunalul Suprem, Cod civil, dec. nr. 2237/1956, în C.D., 1956, p. 47;

¹⁷ M. B. Cantacuzino, *Curs de drept civil*, Ed. Ramuri, Craiova, p. 389;

¹⁸ Vezi Tribunalul Suprem, dec. nr. 800/1963, în J.N. nr. 6, 1964, p. 163;

¹⁹ Vezi Tribunalul Suprem, dec. nr. 2237/1956, în L.P. nr. 9/1957, p. 1120;

mandatul (sau mandatele) trebuie sa fie speciale si tot in forma autentica, cele doua acte formand un tot indivizibil ²⁰ (regula simetriei formelor). Incheierea contractului de donatie, intre absenti, se face prin acte separate ²¹, succesive, cu respectarea aceleiasi conditii imperative a formei autentice, potrivit art. 814, alin. (2), Cod civil, respectiv atat oferta de donatiei cat si acceptarea acesteia trebuie sa imbrace forma autentica, sub aceeasi sanctiune a nulitatii absolute.

Donatia nu se considera perfecta si nu produce efecte juridice decat din momentul in care acceptarea donatarului a fost comunicata donatorului (teoria receptiunii). Asadar, momentul incheierii contractului este momentul notificarii acceptarii si nu al acceptarii donatiei de catre donatar²². Asadar, notificarea acceptarii nu reprezinta o fomrlaitate ci conditia esentiala pentru validitatea contractului de donatie, care produce efecte juridice din momentul cand acceptarea a fost comunicata donatorului, intrucat numai in acest moment exista concursul a doua vointe reciproc cunoscute ²³ si producatoare de efecte juridice. Donatorul poate revoca oferta de donatie pana la momentul notificarii acceptarii. Revocarea poate fi atat expresa, cat si tacita ²⁴ (de exemplu, vanzarea bunului ce urma sa faca obiectul donatiei catre un tert), revocare ce nu trebuie sa fie notificata donatarului.

O alta conditie pentru validitatea donatiei acceptata printr-un in scris separat este ca aceasta sa aiba loc in timpul vietii donatorului. In caz ca donatarul decedeaza inainte de acceptare (si la fel si in cazul in care devine incapabil) oferta devine caduca. Donatarul trebuie sa fie in viata si in momentul in care i se notifica acceptarea donatorului, altfel contractul nu mai ia fiinta. Ca urmare, mostenitorii sau creditorii sai nu pot notifica acceptarea donatarului decedat anterior notificarii ²⁵, deoarece autorul lor nu le-a putut transmite nici un drept, iar oferta de donatie are caracter *intuitu personae*. Cu atat mai mult, daca decesul donatarului a intervenit anterior acceptarii ofertei de donatie, mostenitorii sau creditorii nu pot accepta donatia, acestia fiind doar reprezentatii drepturilor pe care le are autorul in patrimoniul sau, iar contractul nefiind incheiat, nici autorul nu a dobandit nici un drept. Practica judiciara impartaseste opinia potrivit careia donatia este perfectata la data comunicarii catre donator a acceptarii ofertei de catre donatar ²⁶, dar exista si opinii in doctina care aprecieaza ca momentul incheierii contractului este cel al acceptarii donatiei “numai efectele acesteia sunt amanate pana la comunicare” ²⁷, astfel ca si mostenitorii sau creditorii donatarului pot notifica acceptarea donatiei, caci notificarea nu presupune aprecieri de ordin moral.²⁸ Fara a fi prevazute in mod expres de lege, doctina si practica judiciara admit existenta a trei exceptii de la conditia formei autentice a

²⁰ Vezi Codul civil adnotat, vol. II, p. 226-227, nr. 20, p. 232-233, nr. 5-7;

²¹ In toate cazurile, numai cu acordul donatarului “*non potest liberalis nolenti acquiri*”;

²² I. Dogaru, coordinator, Contracte civile speciale, Ed. All Beck, Bucuresti, 2004, p. 345;

²³ G. P. Petrescu, Donatiunile intre vii si donatiunile neregulate, vol I, Bucuresti, 1891, p. 114;

²⁴ C. Hamangiu, I. Rosseti – Balanescu, Al. Baicoianu, Tratat de drept civil roman, vol. III, Bucuresti, 1982, p. 767;

²⁵ D. Alexandresco, op. cit., p. 252, M. B. Cantacuzino, op. cit., p. 391;

²⁶ T.M.B. s. a IV-a civ., dec. civ. 1406/1992, in C. D., 1992, p. 31, dec. nr. 1820/1997 in Culegere TMB 1993-1997, p. 25-26 si dec. nr. 618/1997, ibidem, p. 19-22;

²⁷ Fr. Deak, op. cit., p. 131, D. Chirila, op. cit., p. 143;

²⁸ Fr. Deak, compara donatia cu o obligatie sub conditia suspensiva care afecteaza “perfectarea” obligatiei (art. 1004 si 1017 Cod civil) de indeplinirea evenimentului si care permite luarea masurilor conservatorii de catre creditorii (art. 1016 Cod civil) si cu atat mai mult de catre succesori.

donatiei, “donatiile neregulate”²⁹ cum au mai fost numite in doctrina: darul manual, donatia indirecta si donatia deghizata, izvorate din nevoile sociale de manifestare a afectiunii, generozitatii sau recunostintei fara o respectare stricta a formalismului cerut de lege.³⁰

3. Donatiile simulate imbraca doua forme: donatiile prin interpunere de persoane care nu prezinta problema exceptarii de la regula, asadar urmeaza a fi incheiate in forma autentica, si donatia deghizata, care se prezinta practic sub forma unui alt contract, altfel denumit, pentru a ascunde intentia partilor de a dona. Este controversata forma ce trebuie imbracata de acest contract: forma autentica ceruta de lege pentru validitatea donatiilor sub sanctiunea nulitatii absolute sau forma contractului care deghizeaza donatia, ceruta de regula doar *ad probationem*? O solutie adoptata frecvent in practica judiciara apreciaza ca pentru validitatea acestor donatii nu se cere respectarea formei autentice, ci numai a formei prevazute de lege pentru contractul care deghizeaza donatia.³¹ Dar nerespectarea acelei forme se sanctioneaza cu nulitatea absoluta a donatiei deghizate, desi acea forma este prevazuta de lege numai *ad probationem*. Asadar, forma se imprumuta de la contractul care deghizeaza donatia iar sanctiunea care se aplica este – de regula – cea prevazuta pentru donatii.³² Dar nerespectarea acelei forme se sanctioneaza cu nulitatea absoluta a donatiei deghizate, desi acea forma este prevazuta de lege numai *ad probationem*. Astfel spus, forma este cea a contractului care deghizeaza donatia, dar sanctiunea care se aplica este cea prevazuta de lege pentru donatii.

Doctrina juridica, in marea ei majoritate³³, in contradictie si criticand solutia jurisprudentei, solicita respectarea formei autentice sub sanctiunea nulitatii absolute, apreciind ca donatiile deghizate nu reprezinta o exceptie de la regula in intentia legiuitorului, intrucat dispozitiile art. 813 Cod civil (redactat diferit de art. 931 din Codul civil francez) sunt categorice “toate donatiunile se fac prin act autentic”. Asadar, “fata de o dispozitie atat de imperativa, nu este cu putinta a se admite validitatea unor donatiuni efectuate prin procedee, care au tocmai de scop sa ocoleasca formele strict impuse de lege in materie de donatiuni intre vii; validarea donatiunilor deghizate ar echivala cu desfiintarea de fapt a formelor solemne”³⁴. Mai mult, art. 800 Cod civil dispune ca nimeni nu va putea face acte cu titlu gratuit decat “cu

²⁹ G.P. Petrescu, op. cit., p. 482;

³⁰ I.Dogaru, coord., Drept civil, Teoria generala a actelor cu titlu gratuit, Bucuresti, All Beck, 2005, p. 243;

³¹ Vezi si I. Zinveliu, op. cit., p. 158, D. Chirica, op. cit., p. 153-154;

³² De regula, nulitatea absoluta pentru nerespectarea formei autentice dar nu numai, spre exemplu, donatia deghizata sub forma recunoasterii unei datorii inexistente trebuie sa fie consemnata sub forma unui in scris sub semnatura privata cu formula “bun si aprobat” (art. 1180 Cod civil), vezi Ph. Malaurie, p. 207, nr. 410, C. Hamangiu, I. Rosetti – Balanescu, Al. Baicoianu, op. cit., p. 478, D. Alexandresco, op. cit., p. 305;

³³ vezi D. Alexandresco, op. cit., p. 311-131, Maseaud, op. cit., p. 1149-1150, nr. 1481, E. Safta, Romano, op. cit., p. 165-166;

³⁴ C. Hamangiu, I. Rosetti – Balanescu, Al. Baicoianu, op. cit., p. 773. Precizam ca autorii care pledeaza pentru respectarea formei autentice prevazute de lege in materie de donatii au in vedere autentificarea actului ostensibil, care ascunde donatia (de ex. vanzarea-cumpararea), iar nu a donatiei insasi (a actului disimulat) care- potrivit vointei partilor trebuie sa ramana ascunsa. Actul disimulat – contrainscrisul – care serveste partilor pentru dovedirea simulatiei (vz. nr. urmatoare) nu trebuie sa fie autentificat; pentru dovada caracterului simulat al actului aparent nu se cere o simetrie de forma (de ex. printr-un in scris sub semnatura privata se poate dovedi ca pretul prevazut in actul aparent autentic nu este datorat, vanzarea fiind, in realitate, o donatie deghizata).

formele prescrise de lege pentru donatiunile intre vii sau prin testament.” Dispozitiile art. 845 si art. 1642 Cod civil reprezinta exceptii de la forma autentica, autorizate de legiuitor, dar care nu pot fi aplicate prin analogie si la alte cazuri. Legiuitorul n-a inteles nici o clipa sa admita admita validitatea unor asemenea liberalitati contrare principiilor riguroase impuse cu privire la donatii, intrucat “ la ce ar mai servi formele prescrise de lege, atat pentru a asigura irevocabilitatea darurilor, cat si pentru a garanta libertatea si sinceritatea consimtamentului, daca partile s-ar putea sustrage de la indeplinirea lor, ascunzand liberalitatea sub forma unei vanzari sau a unui alt contract cu titlu oneros? Frauda ar fi patronata de insusi legiuitor, nici o garantie n-ar mai exista in contra ei si toate masurile luate spre a o inlatura ar fi inutile.³⁵ Asadar, aceste donatii ascunse sub forma unui contract cu titlu oneros nu sunt supuse formeii autentice prevazute de art. 813 Cod civil, desi ele practic au drept scop gratificarea anumitor persoane, in dauna mostenitorilor rezervatari ai donatorului, care, prin acest procedeu complex al simulatiei, urmareste eludarea dispozitiilor legii cu privire la rezerva succesorală. Prin opozitie, caracterul solemn, asa cum am precizat, este o masura de protectie a donatorului, care transmite irevocabil si, in principiu, gratuit, un drept din patrimoniul sau. O alta exceptie de la conditia formeii autentice este donatia indirecta, o liberalitate intre vii care se realizeaza pe calea unui alt act juridic decat donatia (renuntarea la un drept, remiterea de datorie si stipulatia in folosul altuia), de aceea este evident ca nu mai trebuie indeplinita conditia formeii autentice.

4. Darul manual, contract cu caracter real. Cea de-a treia exceptie de la regula solemnitatii donatiilor este practic o categorie speciala de donatie pentru validitatea careia se cere indeplinirea a doua conditii: 1. Acordul de vointa pentru a transfera si a dobandi un drept cu titlu gratuit si 2. Traditiunea, predarea efectiva si reala (materiala) a bunului daruit. Darul manual consta in traditiunea materiala a unui bun mobil corporal, de la o persoana la alta, facuta cu intentia de a gratifica si de a accepta donatia.³⁶ Deoarece darul manual este un act (si nu un fapt) juridic, acordul partilor constituie temeiul juridic al transferarii valori din patrimoniul donatorului in cel al donatarului, iar “traditiunea” este manifestarea acestui acord de vointe, inlocuind (dupa unii autori reprezentand forma solemnă prevazuta de lege pentru donatii si avand ca menire a atrage atentia donatorului asupra gravitatii contractului pe care il incheie ³⁷ (care este, asa cum am precizat, in principiu gratuit si irevocabil).

Asadar, darul manual reprezinta o libertate intre vii, ce are ca obiect numai bunuri mobile corporale si se realizeaza in mod valabil prin singura conditie speciala ce trebuie indeplinita si anume predarea, traditiunea reala a bunurilor (*de manu ad manum*) si acceptarea donatarului in aceeasi forma speciala, preluarea bunului daruit, fara nici o alta formalitate, ceea ce incadreaza darul manual in specia contractelor reale. Aceasta derogare de la regula formeii autentice a donatiei este consacrata in art. 644 Cod civil care enumera si traditiunea printre modurile de dobandire a proprietatii (prin exceptie de la art. 971 Cod civil)

Reprezentarea. Traditiunea bunului se poate realiza si prin mandat, fie al donatorului (care trebuie sa predea bunul donatarului in timpul vietii donatorului), fie al donatarului³⁸, caci

---

³⁵ D. Alexandresco, op. cit., p. 301;

³⁶ D. Chirica, Drept civil, Contracte speciale, Ed. Lumina Lex, Bucuresti, 1997, p. 148;

³⁷ Fr. Deak, op. cit., p. 148;

³⁸ D. Alexandresco, op. cit., p. 268-269;

posesiunea se poate transmite sau dobândi prin intermediul altuia³⁹. În cazul darurilor manuale către persoane care au capacitatea de a primi o donație, dar nu au exercitiul acestui drept (minorii și interzisii) sunt valabile prin tradițiunea bunurilor către reprezentanții legali, respectiv cu încuviințarea ocrotitorilor, iar în cazul în care conțin și un element oneros cu autorizația autorităților tutelare.

Condiții de (fond) valabilitate. Deși darul manual reprezintă o derogare de la regulile de formă ale donațiilor (autentice), se supune totuși regulilor de fond ce guvernează donațiile (liberalități), în, în special, principiul irevocabilității.⁴⁰ Darul manual poate să fie însoțit de clauze accesorii, sarcini, condiții, scutire de raport etc. Darul manual trebuie să îndeplinească însă și două condiții specifice pentru valabilitatea sa: tradițiunea și bunurile ce pot forma obiectul darului manual.

Tradițiunea. În sistemul românesc de drept, în care proprietatea se transferă prin însuși puterea titlului translativ, independent de tradițiunea lucrului, tradițiunea constituie o modalitate de transmitere a proprietății (în accepțiunea art. 644 Cod civil) doar în cazul în care reprezintă însuși manifestarea acordului de voință între părțile contractante în cadrul unei tradițiuni cu titlu gratuit, altfel, în cazul unei tradițiuni cu caracter oneros, poate reprezenta doar o modalitate de executare a unui contract translativ de drepturi născut dintr-un raport juridic preexistent.⁴¹ Tradițiunea bunurilor donate, respectiv remiterea materială a bunurilor, este de esență darului manual, și nu un mod de executare a contractului, ceea ce încadrează darul manual în specia contractelor reale. Într-o tradițiune este ceea ce conferă valoare și efecte juridice concursului de voințe, cea care creează darul manual și nastre operațiunea de transmitere a dreptului de proprietate asupra bunului donat.⁴² În cazul în care se realizează acordul de voințe al părților verbal, sau chiar în scris, printr-un act sub semnătura privată, dar nu are loc tradițiunea bunului, nu ne aflăm în prezența unui dar manual, și chiar mai mult, o astfel de convenție a părților este nulă absolut, pentru neîndeplinirea condiției formei autentice cerute pentru donații.⁴³

---

³⁹ Dacă predarea sau primirea se face prin mandat – prin derogare de la regula mandatului dat pentru încheierea donației în formă autentică – mandatul nu are nevoie de procură autentică, fiindcă darul manual nu este contract solemn, ci real. Având în vedere principiul că mandatul formează un tot unitar cu actul care urmează să fie încheiat prin mandat, încheierea contractului de mandat se poate face prin predarea, respectiv primirea bunului care formează obiectul donației de către mandat. În toate cazurile, însă, tradițiunea lucrului daruit trebuie să aibă loc în timpul vieții donatorului (vz. Cas. S. Unite, dec. din 30 oct. 1911, în Codul civil adnotat, vol. II, p. 228 nr. 32, donația fiind un act între vii. Problema se pune în cazul încheierii darului manual “între absenți”, prin reprezentant, de ex., mandat. Donatarul (reprezentantul sau) trebuie să preia bunul daruit de la mandatul donatorului înainte de moartea acestuia.

⁴⁰ “darurile manuale, odată făcute, devin irevocabile”, Tribunalul Suprem, S. civ., dec. nr. 1291/1978 în RRD, nr. 2, 1979, p. 60;

⁴¹ M. B. Cantacuzino, op. cit., p. 392;

⁴² D. Alexandresco, op. cit., p. 264;

⁴³ Ea nu poate fi calificată nici antecontract (promisiune unilaterală sau bilaterală) de dar manual, fiindcă darul manual nu este susceptibil de un antecontract (vz. *infra*, cap. IX, nr. 1.1 în nota); promisiunea de dar manual este nulă (vz. Ph. Malaurie, op. cit., p. 199). Subliniem însă, ca înțelegerea verbală sau sub semnătura privată atrage nulitatea darului manual numai dacă predarea-primirea s-a făcut în executarea contractului de donație încheiat cu nerespectarea formei autentice. În schimb, darul manual este valabil dacă predarea-primirea s-a făcut cu titlu autonom și separat, iar actul sub semnătura privată – indiferent de momentul încheierii – servește numai ca dovadă a darului manual (vz. Ph. Malaurie, op. cit., p. 202, nr.

Iar in cazul in care oferta si acceptarea se fac in forma autentica, suntem in prezenta unei donatii obisnuite, cu caracter solemn.

Exista si o situatie aparte, intalnita insa adesea in practica, cand donatarul se afla deja in posesia bunurilor pe care donatorul intentioneaza sa i le doneze (in baza unui alt titlu, de ex.: imprumutul, locatiune, depozit etc.). Darul manual se perfecteaza prin declaratia sau manifestarea vointei donatorului de a il gratifica pe donatar cu aceste bunuri insotita de acceptarea acestuia (*traditio brevi manu*). Asadar, intentia de a gratifica (*animus donandi*) si de a accepta donatia se pot manifesta atat inainte cat si dupa traditiunea bunului. Este necesara insa ca traditiunea bunului sa aiba loc inainte de moartea donatorului, intrucat daca traditiunea are loc dupa moartea acestuia, nu mai suntem in prezenta unui dar manual, chiar daca a existat un acord de vointe al partilor.⁴⁴

Practica judecatoreasca s-a pronuntat in sensul ca prin notiunea de "traditiune" a bunului nu trebuie sa se inteleaga neaparat o deplasare fizica a bunului, sau o preluare din mana donatorului, efectele sale juridice fiind realizate si printr-o traditiune implica, cum ar fi de exemplu situatia in care donatorul ar inmana donatarului cheile unei casete⁴⁵ ori a unui depozit in care se afla lucrul (*traditio longa manu*). Este discutabila in doctrina solutia instantei supreme cu privire la aprecierea ca traditiune si "identificarea unui tablou pe care donatorul si-a manifestat in mod neechivoc vointa de a transmite, fara a-l fi dat jos de pe perete"⁴⁶, despre care unii autori apreciaza ca aceasta "manifestare de vointa" poate aparea ca o oferta de donatie (acceptata sau nu) dar care trebuie facuta in forma autentica ori prin traditiune reala si nu doar ca simpla identificare.⁴⁷

Cu privire la donarea unui autoturism, traditiunea implicita consta in predarea cheilor de contact ale autoturismului⁴⁸ si nicidecum in predarea numai a cartii de identitate (certificatului de inmatriculare) a vehiculului, acesta nefiind un titlu reprezentativ al bunului.⁴⁹ Deci predarea actului trebuie sa fie insotita, pe baza acordului realizat, de predarea cheilor, incat donatarul sa poata intra in posesiunea efectiva a vehiculului. Iar pentru dovada dreptului de proprietate al donatorului si efectuarea formalitatilor administrativ-teritoriale (radierea de pe numele donatorului si inmatricularea pe numele donatarului) va fi necesara operarea transferului de proprietate in cartea de identitate a autovehiculului, potrivit art. 9-10 din OG nr. 78/2000 si nr. 5 lit. e din Instructiunile de aplicare a HG nr. 610/1992. In caz de refuz al unei parti de a se prezenta pentru efectuarea acestor formalitati, consideram ca cealalta parte este

---

402). Nu impatrasim solutia nulitatii donatiei daca traditiunea este precedata sau insotita de intocmirea unui in scris sub semnatura privata (vz. E. Safta- Romano, op. cit., p. 167).

⁴⁴ C. Hamangiu, I. Rosetti-Balanescu, Al. Baicoianu, op. cit., p. 480;

⁴⁵ T. Suprem, s. civ., dec. nr. 580/1971, in Repertoriu... 1969-1975, p. 134;

⁴⁶ I. Dogaru (coordonator), Teoria generala a actelor cu titlu gratuit, Ed. All Beck, 2005, p. 245, despre T.S., S. civ., dec. nr. 580/1971 susmentionata;

⁴⁷ Fr. Deak, op. cit., p. 150 si D. Chirica, op. cit., p. 150;

⁴⁸ Vezi Fl. Baias, *loc. cit.*, p. 16-17. La fel ca si in materie de vanzare de autovehicule (vezi *supra*, cap. I, nr. 2.4.), incheierea contractului civil de donatie in modalitatea darului manual nu este conditionata de efectuarea formalitatilor prevazute de lege in materie de vehicule (H.G. nr. 610/1992 privind cartea de identitate a vehiculului). Insa pe plan administrativ-financiar se cere, in cazul donatiei (spre deosebire de vanzare-cumparare), respectarea formei autentificate de notar (vezi Instructiunile nr. 190/2802/1189 ale ministrului de interne, finantelor si transporturilor de aplicare a HG nr. 610/1992, art. 5, lit. e).

⁴⁹ Vezi Ph. Malaurie, op. cit., p. 200;

indreptatita sa itenteze o actiune in constatarea transmiterii dreptului de proprietate prin donatia realizata sub forma darului manual, urmand ca mentiunea privind noul detinator al autovehiculului sa fie inscrisa de organul de politie pe baza hotararii judecatoresti. De asemenea, predarea unei sume de bani – direct sau prin virament – unitatii care construiește sau vinde donatarului o locuinta are caracterul unui dar manual pentru a calui validitate nu este necesara forma autentica si nici inmanarea efectiva a sumei in mainile donatarului.⁵⁰

De asemenea, constituie un dar manual si depunerea unei sume de bani la CEC sau intr-o banca pe numele unei alte persoane, daca aceasta depunere nu s-a facut cu alt titlu (plata unei datorii, acordarea unui imprumut).⁵¹ Constituie dar manual si sumele de bani depuse de parti la CEC pe numele copilului (daca este minor cu o clauza de imputernicire in favoarea unui parinte)⁵², exceptand cazurile in care se face dovada ca depunerea pe numele copilului sa se faca cu intentia de a scoate aceasta suma din patrimoniul comun al sotilor pentru a deveni bun al copilului. Sarcina probei revine celui care contesta ca aceasta suma face parte din patrimoniul copilului.⁵³ Pana la proba contrata, depunerea se prezuma ca este o libertate in favoarea copilului. Retragerea unei sume de bani de pe carnet CEC si transferarea ei pe carnet CEC al altei persoane, fiind recunoscuta ca donatie valabila – chiar daca se savarseste doar prin comunicare telegrafica intre agentii⁵⁴ - se justifica tot prin ideea de dar manual, intr-o acceptiune noua a notiunilor de lucru corporal si de traditiune, acceptiune care are in vedere realitatea unor procedee curente de transferare rapida si sigura a bunurilor mobile, a sumelor de bani in special.⁵⁵ Prin urmare, producandu-se o asa-numita “dematerializare” a traditiunii bunurilor, darul manual se poate realiza prin forme moderne, care nu implica o predare efectiva, materiala a bunului donat, dar asigura totusi transferul efectiv al valorilor dintr-un patrimoniu in altul.

In schimb, nu constituie dar manual (si, bineinteles, nici donatie in general) predarea unui libret nominalizat pe numele donatorului ori a altei persoane, dar netransferat pe numele donatarului, pentru ca simpla predare a unui titlu nominativ nu implica transferul dreptului

---

⁵⁰ Tb. Suprem, S. civ., dec. nr. 774/1988 in RRD nr. 2, 1989, p. 63;

⁵¹ Potrivit unei alte pareri o asemenea depunere reprezinta o donatie (insa nu dar manual), reglementeaza special in legislatia CEC fara cerinta formei autentice. G. Brenciu, V. Panturescu, Observatii in legatura cu depunerea de sume de bani pe librete de economii CEC, pe numele altor persoane decat depunatorul, in RR nr. 10, 1984, p. 24-25;

⁵² Tb. Suprem, S. civ., dec. nr. 757/1979 in CD nr. 2, 1979, p. 67, Tb. Jud. Suceava, dec. nr. 1024/1979, in RRD, nr. 6/1980, p. 59;

⁵³ “Daca sotii depunatori si-au propus sa depuna economiile la CEC pe numele copiilor lor minori doar in credinta ca sunt sanse mai mari ca sa iasa castigator libretul CEC, fara a urmari gratificarea minorilor, sumele de bani depuse n-au iesit din patrimoniul lor comun. Daca insa sotii depunatori au avut intentia de a gratifica copiii, actul lor constituie dar manual, si deci sumele depuse la CEC apartin la data respectiva monorilor” (CSJ, completul de 7 jud., dec. nr. 132/1991, in Dreptul, nr. 6, 1992, p. 84). Instanta este obligata sa staruie in administrarea probelor necesare stabilirii naturii juridice a depunerilor (dar manual sau nu). TS, s. civ., dec. nr. 1466/1982, in CD, 1982, p. 134-137;

⁵⁴ Tb. Suprem, S. civ., dec. nr. 647/1969 in RRD nr. 4/1973, p. 150;

⁵⁵ Vezi O. Gheorghiu, *Nota* la dec. s. civ. a TS nr. 647/1969 cit. *Supra, ibidem*, p. 152, TS, s. civ., dec. nr. 1515/1986, in CD, 1986, p. 95;

asupra sumelor.⁵⁶ Dreptul nu poate fi considerat transmis cata vreme donatarul nu are nici o posibilitate legala sa dispuna de sumele inscrise in libret. Nici predarea unui libret nominativ, in care patrimoniul este in scris la *clauza testamentara*, nu constituie dar manual, pentru ca drepturile sale – in calitate de legatar, iar nu de donatar – se vor naste numai la moartea titularului de libret. In schimb, daca primitorul este in scris la *clauza de imputernicire*, poate fi vorba de un dar manual, daca inscrierea clauzei si predarea-primirea libretului s-au facut cu intentia de a face si de a primi o libertate. Darul manual se poate realiza in acest caz prin simpla predare, deoarece donatarul poate dispune de sumele inscrise in libret.

5. Bunurile care pot fi obiectul darului manual. Datorita faptului ca traditiunea reala este un element esential al darului manual, doar bunurile mobile corporale susceptibile de traditiune pot forma obiectul darurilor manuale. Bunurile incorporale, atat imobile cat si mobile (drepturi de creanta, drepturi de creatie intelectuala, fond de comert etc.) nu pot face obiectul unui dar manual, pentru ca nu sunt susceptibile de a fi transferate si dobandite printr-o predare si primire efectiva. De asemenea, nici bunurile viitoare nu pot dace obiectul darului manual, din aceleasi considerente, deoarece predarea presupune detinerea materiala (*corpus*) a bunului, deci, existenta lui actuala.⁵⁷ In ceea ce priveste creantele constante prin titluri la purtator si bilete de banca, doctrina a apreciat ca acestea pot face obiectul darului manual, intrucat creanta este incorporata in titlu si apartine purtatorului,⁵⁸ asadar transmiterea acestora are loc de la mana la mana.⁵⁹ Titlurile la purtator pot face obiectul darului manual si atunci cand donatorul si-a rezervat uzufructul sau nuda proprietate (daruind numai venitul lor). Spre deosebire de titlurile la purtator, titlurile nominative nu pot forma obiectul darului manual, deoarece acestea nu pot fi valorificate decat de persoana al carei nume este indicat pe titlu ca titular, chiar daca aceste titluri au fost predate *animus donandi* unei alte persoane.⁶⁰ Asadar, bunurile mobile corporale (inclusiv titlurile la purtator, biletele de banca etc.) formeaza obiectul darului manual, indiferent de valoare si cu exceptia unor opinii si solutii existente initial⁶¹, doctrina si practica au adms unanimitate ca, de vreme ce legea nu face nici o distinctie, darul manual este valabil, indiferent de valoarea bunurilor ce fac obiectul sau (“*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*”).

6. Dovada darului manual. Asa cum am mai precizat, darul manual este un contract real ce nu necesita pentru valabilitate existenta unui in scris, ci doar remiterea bunului donat. In dovedirea actului juridic al darului manual, *ad probationem*, se cere existenta unui in scris sau inceput de dovada scrisa care poate fi completata cu martori sau prezumti, conform regulilor generale in materie de probe.⁶² Donatorul posesor, fiind prezumat proprietar in baza art. 1909 Cod civil, nu are nevoie de dovada scrisa. Dar persoanele interesate (de ex. mostenitorii) pot

---

⁵⁶T. Menesi, *Nota* la dec. civ. a TJ Bihor nr. 178/1979 in RRD nr. 12, 1979, p. 40-41. Pentru discutii vezi si Cristiana Turianu, *Darul manual reflectat in literatura juridica si practica judiciara*, in *Dreptul* nr. 6, 2000, p. 132-133;

⁵⁷ vezi Fl. Baias, *In legatura cu depunerea unei sume de bani in cont curent personal la CEC in vederea cumpararii unui autoturism*, in *Dreptul*, nr. 3, 1990, p. 17;

⁵⁸ C. Hamangiu, I. Rosetti-Balanescu, Al. Baicoianu, *op. cit.*, p. 480, D. Alexandresco, *op. cit.*, p. 272;

⁵⁹ Vezi Tb. Suprem, S. civ., dec. nr. 1349/1972 in CD, 1972, p. 113;

⁶⁰ D. Chirica, *op. cit.*, p. 149.

⁶¹ Decizia Curtii de Casatie a Romaniei, in *Dreptul* nr. 53, 1882, D. Alexandresco, *op. cit.*, p. 262;

⁶² art. 1191 si 1192 Cod civil;

dovedi cu orice mijloc de proba fie ca lucrul nu a fost donat ci a fost furat ori pierdut de către proprietar, fie caracterul echivoc⁶³, ori viciile posesiei, fie, în condițiile art. 1191 și 1192 Cod civil, caracterul din care rezulta natura precară a deteniunii.⁶⁴

---

⁶³ cu privire la problema caracterului echivoc al posesiei vezi C. Statescu, C. Virsan, *Drept civil. Drepturi reale*. Universitatea din București, 1988, p. 231; Mazeaud, *op. cit.*, p. 1136-1138 nr. 1468.

⁶⁴ Dacă “donatorul sau moștenitorii săi nu recunosc validitatea darului manual, sarcina probei le incumbă, ei urmând să dovedească faptul că donatarul a furat obiectul sau că acesta a ajuns în posesia frauduloasă ori precară a donatarului”. (TS, s. civ., dec. nr. 1515/1986, în CD, 1986, p. 95). Iar dacă s-a dovedit titlul precar al deteniunii, dovada intervertirii titlului (de ex., faptul donării lucrului depozitat, împrumutat etc.) îi revine donatarului potrivit dreptului comun (art. 1191 și urm. Cod civil);